

בית ביפו

אמנים סאמי בוכארי ואייל דנון

אוצרת שלי כהן

מיצב הוידאו של סאמי בוכארי ואייל דנון מדמה פנים של בית אחד ביפו. בתוך הבית נפגשים הצופים עם משפחתו של נחילה שקר ממקימי האגודה למען ערביי יפו (הרביטה). הבית ביפו הוא בית בבעלות פלסטינית המוצג בהקשר של זהות ותרבות פלסטינית עכשווית. המיצב מערער על הבלעדיות של החלום הנדל"ני היהודי ביפו ומעלה את השאלה למי יפו היא בית?

המיצב משחזר מהלך חיים יומיומי, המתרחש ביום שבת אחד, בדירת משפחת שקר ביפו. בוכארי ודנון הציבו בדירה ארבע מצלמות וידיאו שצילמו את הנעשה בו. התוצאה מוקרנת במיצב על ארבעה מסכים בו-זמנית. מיקום מצלמות הוידאו בעת הכנת המיצב מזמין את הצופה להתבונן בדירי הבית בגובה העיניים ואותם להשיב אליו מבט. הצבת המסכים וגודל ההקרנה נאמנים לפרופורציות של תוכנית הדירה הממשית ולגודל החדרים בה. המצלמות הסטטיות מתעדות שיחה על פוליטיקה ועל החיים שמתנהלת בחדר המגורים בין בעל הבית, המהנדס נחילה שקר וחברו גאבי עאבד, יו"ר הרביטה, לסאמי בוכרי. במקביל, פעולות שאר בני המשפחה ומבקריהם במטבח ובחדר העבודה זוכות לתשומת לב שווה. כשהדמויות עוברות בין החדרים הן נעלמות ממסך אחד ומופיעות באחר.

מרחב הדירה עוטף את הצופה, אך ההתרחשויות בדירה מתנהלות מתוך עצמן, ללא השפעתו של הצופה. הפעילויות השונות כמו עבודה במטבח, שיחה, משחקים במחשב, יוצרות הפרעות בצפיה. יותר מכך, השיחות בחדרים מתנהלות ברובן בערבית. בוכארי ודנון לא מספקים לצופה תרגום מידי למדובר. הם משהים את הבנת הנאמר עד לקריאת דף התרגום הכתוב, שמלווה את התערוכה. תחושת הביטחון שהבית נותן לפלסטינים בישראל קשורה ביכולת לדבר בו ערבית בחופשיות. אך מחוץ להקשר הביתי ובתוך הקשר התצוגה השימוש במיצב בשפת דיבור שהיא שפת המיעוט, חותרת תחת יחסי הכוח בין יהודים לפלסטינים בישראל.

התקת אלמנטים יומיומיים מוכרים אל מרחב התצוגה, מאפשרת מרחק ביקורתי מהמציאות המוכרת. בנוגע לפלסטיניות בישראל, המוכר הוא למעשה זר: בעוד שהסמנים החיצוניים של הבניה הפלסטינית ביפו מוכרים, המרחב הפנימי הפלסטיני בתוך הבנינים מוכר פחות לציבור הישראלי. בוכארי ודנון נוהרים מיצוג סטריאוטיפי של יפו. דירת המגורים היא חלק מבית בן זמננו שאינו משמר סגנון בניה יפואי מסורתי. סיגנונו ממוזג בין פרטי בניין יפואיים פלסטיניים לבין ביצוע שגרתי מערבי.

השיחה במיצב מחברת בין מושג הבית לשאלת הבעלות על הבית וההשתייכות למקום וקושרת בין קנה המידה האדריכלי לשאלות אורבניות הנוגעות ליפו. בשיחה מוזכרת הנגישות המצומצמת לדיוור של תושבים פלסטינים ביפו. הבניה החדשה ביפו במרכז שכונות עוני פלסטיניות מוזנחות דוחקת החוצה מיפו אוכלוסייה שמתקשה לרכוש דירות חדשות ולשפץ את הבתים הקיימים. המיצב קורא תרבות מגורים ביפו כביטוי לריבוי זהויות ולפערים חברתיים, פוליטיים ומעמדיים בין אוכלוסיות בתל-אביב.

